

KRĀJUMA DARBA POLITIKA

2016.–2021. GADAM

Dokuments raksturo Talsu novada muzeja krājuma darba norisi, nosaka 2016.–2021. gadā veicamos uzdevumus izvirzītā krājuma darba mērķa sasniegšanai.

1. KRĀJUMA DARBA MĒRĶIS:

Veidot tādu muzeja krājumu, kas ikvienam interesentam un nākošām paaudzēm ļautu iepazīt novada vēstures, kultūras, mākslas norišu un dabas bagātības

2. KRĀJUMA DARBA UZDEVUMI

- Papildināt muzeja krājumu atbilstoši muzeja misijai;
- Veikt krājuma uzskaiti atbilstoši MK Noteikumiem par Nacionālo muzeju krājumu un Talsu novada muzeja Noteikumiem par muzeja krājumu;
- Nodrošināt krājuma priekšmetu saglabātību nākamajām paaudzēm.

Muzeja krājuma darba mērķis un uzdevumi palīdzēs veidot muzeja krājumu nevis kā pašmērķi, bet kā līdzekli, izejmateriālu sarunai ar sabiedrību.

3. KRĀJUMA DARBA ORGANIZĀCIJA

Lai veiktu krājuma darbu atbilstoši muzeja misijai un noteiktajiem mērķiem, muzejā izveidota noteikta krājuma darba organizācijas sistēma. Krājuma darba organizāciju muzejā nosaka *Noteikumi par muzeja krājumu* saskaņā ar *Noteikumiem par Nacionālo muzeju krājumu*.

Ar muzeja krājuma papildināšanu, priekšmetu izvērtēšanu un saglabāšanu saistītos jautājumus izskata Krājuma komisija, ko vada galvenais krājuma glabātājs. Krājuma komisijas darbību nosaka muzeja direktora apstiprināts nolikums. Krājuma darba stratēģisko virzību nosaka muzeja Zinātniskā padome, kas darbojas saskaņā ar muzeja direktora apstiprinātu nolikumu.

Muzeja krājuma darbs ietver:

- krājuma veidošanu
- uzskaiti
- saglabāšanu
- izmantošanu.

Saskaņā ar amatu aprakstiem šo darbu veic Krājuma nodaļas 4 darbinieki. Atsevišķas krājuma darba jomās iesaistīti arī Vēstures nodaļas speciālisti, galvenie speciālisti mākslas, dabas jautājumos.

Krājuma darbā veidojusies dokumentācija tiek iekļauta muzeja zinātniskajā arhīvā.

4. KRĀJUMA VEIDOŠANA

4.1. Krājuma saturs

Saskaņā ar muzeja misiju krājums veidojams kā novada kultūrvēsturi raksturojošu liecību kopums. Muzeja krājums raksturo Talsu novada vēsturi, mākslu, dabu. Tomēr līdztekus tam, ka krājums raksturo lokālas nozīmes faktus, tas liecina arī par valsti un sabiedrību kopumā.

Muzeja krājums raksturo dažādus periodus, hronoloģiski aptverot laiku no aizvēstures līdz mūsu dienām:

Talsu novads aizvēstures periodā (paleozoja ēra–12./13. gs.);

Talsu novads Livonijas konfederācijā (13. gs. v.–16. gs.);

Talsu novads Kurzemes un Zemgales hercogistes laikā (16. gs. b.–18. gs.b.);

Talsu novads Kurzemes guberņā (18. gs. b.–20. gs. sāk.);

Talsu novads 1. Pasaules kara laikā (1915–1918);

Talsu novads 1. Latvijas Republikā (1918–1940);

Talsu novads 2. pasaules kara laikā (1941–1945);

Talsu novads Latvijas PSR sastāvā (1945–1990);

Talsu novads neatkarības atjaunošanas periodā (1990–1991);

Talsu novads mūsdienā Latvijā (no 1992).

Krājuma priekšmeti attiecīgi raksturo novada attīstību šais laika periodos, kā arī tēmas:

Talsu novada mākslinieku daiļrade;

Talsu novada vide un dabas bagātības.

Teritoriāli krājuma priekšmeti aptver Talsu novadu, kā arī Rojas, Mērsraga, Dundagas novadus, kas līdz 2009. gada reformai ietilpa Talsu rajona sastāvā.

Muzeja krājumu veido sekojošas priekšmetu grupas (nosacītas kolekcijas):

Arheoloģiskie priekšmeti;

Etnogrāfiskie, sadzīves priekšmeti;

Numismātika;

Dokumenti;

Grāmatas un iespieddarbi;

Fotogrāfijas;

Mākslas priekšmeti;

Lietišķā māksla;

Dabas priekšmeti;

Foto negatīvi.

Muzeja krājums sistemātiski sākts veidot 1960. gadu beigās. Tad krājuma veidošanas tendences noteikusi valdošā PSKP ideoloģija, kas

izpaužas arī krājuma saturā. Jau šie komplektēšanas principi paši par sevi ir laikmeta liecība. Šajā laikā krājumu galvenokārt papildinājuši Talsu rajona uzņēmumu, organizāciju, kolhozu un padomju saimniecību darbību raksturojoši dokumenti un fotogrāfijas, materiāli par Talsu rajona darbaļaužu sasniegumiem lauksaimniecībā, rūpniecībā, izglītībā un kultūrā, īstenojot PSKP kongresu lēmumus.

Muzeja krājumā ir vairāk kā 1000 **arheoloģijas** priekšmetu, attiecināmi uz laiku no 2. g.t. pr. Kr. līdz 16. g.s. Liela daļa no tiem iegūti arheoloģiskajos izrakumos Vilkmuižas ezerā un raksturo galvenokārt 11.–14. gadsimta kuršu tradīcijas. Pēdējie apjomīgākie arheoloģijas kolekcijas papildinājumi ir Nurmuižas kompleksa arheoloģiskās uzraudzības darbu laikā 2008.–2009. gadā iegūtie priekšmeti, kā arī savrupatradumi (ieroči, rotas).

Etnogrāfisko priekšmetu grupu veido darbarīki, sadzīves priekšmeti, tautas mūzikas instrumenti, tautastērpu sastāvdaļas u. c., raksturojot latviešu dzīvesveidu no 19. gadsimta.

Numismātikas vākumu veido naudaszīmes un monētas, kas atrastas vai lietotas novada teritorijā. Tās iegūtas arheoloģiskos izrakumos un savrupatradumos, kā arī no privātām kolekcijām vai bankas naudas maiņas laikā. Liels daudzums monētu iegūts no Mārtiņa Brāzmas privātkolekcijas. Tajā vecākās ir senās Romas monētas, bet pārsvarā pārstāvētas dažādu valstu naudas vienības, vairums – 20. gadsimta –, kuras M. Brāzmas savulaik dāvinājuši viņa kolekcijas apmeklētāji.

Dokumentu krājumu veido māju dokumenti no 19. gs., skolu liecības, dažu likvidēto skolu arhīvi, draudžu dokumenti, novada sabiedrisko un kultūras dzīvi raksturojoši dokumenti.

Grāmatu, iespieddarbu kolekciju veido reliģiskā literatūra, kur vērtīgākais – Glikas tulkotais Bībeles pirmizdevums (1689), mācību grāmatas, Talsu novadā izdotā literatūra, izdevumi par Talsu novadu, novadnieku darbi. Iespieddarbi – ielūgumi, afišas, pastkartes – stāsta par kultūras un sadzīves norisēm.

Fotogrāfiju krājums ir viens no bagātīgākajiem, rādot darba procesus laukos, amatnieku darbnīcas pilsētā, laucinieku un pilsētnieku apģērbu, ievērojamus novadniekus un spilgtākos notikumus. Īpaši izceļami Talsu fotogrāfu fiksētie pilsētas skati.

Mākslas kolekcija sistemātiski sāka veidot 1970. gados, līdz ar mākslas nodaļas izveidošanu muzejā. Mākslas priekšmetu krājums regulāri tiek papildināts.

Lietišķās mākslas krājumu regulāri papildina tekstilizstrādājumi, adījumi. Skaitliski liela ir etnogrāfes novadnieces Ilgas Madres rokdarbu tehniku paraugu kolekcija.

Dabas priekšmetu grupā vecākie novada aizvēstures liecinieki ir Talsu teritorijā veiktu ģeoloģisko urbumu fragmenti ar paleozoja ēras fosilijām, kā arī bruņuzivs bruņu plātnes fragmenti. Talsu novada muzejs ir

viens no retajiem novadu muzejiem Latvijā, kur tiek glabāti kvartāra perioda mamutu dzerokļu un ilkņa fragmenti. Dabu raksturojošu priekšmetu grupu regulāri papildina taureņu, kukaiņu paraugi, putnu izbāžņi.

Foto negatīvu kolekcija raksturo novada ekonomisko, sabiedrisko, kultūras, sporta dzīvi, attīstību kopš 1972. gada. Kopš 2010. gada, līdz ar digitālas foto tehnikas pielietojumu muzejā, tā vairs regulāri netiek papildināta. Turklāt daļa foto negatīvu (krāsu filmu u. c.) bez pamata tikuši iekļauti pamatkrājumā. Tāpēc fotofilmu negatīvu kolekcija pārskatāma, atlasot muzeja mērķiem atbilstošos.

Laika gaitā arī citas krājuma priekšmetu grupas dažādu iemeslu dēļ papildinājušās ar mazvērtīgiem un bojātiem priekšmetiem. Tie neatbilst pamatkrājuma kritērijiem, tāpēc pārceļami uz palīgkrājumu vai atsavināmi.

Muzeja krājums **turpināms veidot** atbilstoši muzeja misijai, sniedzot ikvienam interesentam un nākošām paaudzēm iespēju iepazīt novada vēstures, mākslas norišu un dabas bagātības. Papildināmas visas priekšmetu grupas.

Veidojot krājumu, līdz ar nacionāli tautiska stila akcentēšanu muzejā, turpināma 1920.–30.gadu kvalitatīvu interjera priekšmetu komplektēšana ar nacionāli tautiska stila iezīmēm.

Etnogrāfijas kolekcija papildināma ar darba rīkiem, iedzīves priekšmetiem, novada tautas tērpiem un tā piederumiem, tekstilijām. Tiek pētīta Dziesmu svētku, koru kustība un papildināma koru un deju kolektīvu skatuves tērpu kolekcija.

Pievēršama uzmanība materiālu vākumam par novadniekiem – kultūras un zinātnes darbiniekiem (20. gs. līdz mūsdienām).

Lai arī kopš 1960. gadiem muzeja krājums papildināts ar sociālisma sabiedrību raksturojošiem priekšmetiem, tie galvenokārt ir foto un dokumentāras liecības. Trūkst attiecīgā perioda sadzīves, interjera priekšmetu, tāpēc turpināma to komplektēšana.

Dabas priekšmetu kolekcijai prioritāri papildināma kukaiņu grupa.

Krājumā neiekļauj:

lauksaimniecības tehniku,

senos transporta līdzekļus (ratus, kamanas),

ģeodēzijas, meliorācijas instrumentus,

koka un metāla apstrādes piederumus,

lielgabarīta sadzīves tehniku,

televizorus

(jo nevar nodrošināt to izvietojumu un tāda profila priekšmetus Talsos krāj Latvijai Lauksaimniecības muzejs),

grāmatas (izņemot Talsu novadā izdoto literatūru, izdevumus par Talsu novadu, novadnieku darbus un mācību grāmatas).

4.2. Krājuma papildināšanas kritēriji

Muzeja krājums nevar augt bezgalīgi. Mūsdienu patērētājsabiedrība rada arvien vairāk lietu, arī krājuma pārvaldības izmaksas pieaug. Tāpēc īpaši svarīgi krājuma papildināšanā veikt atlasī.

Lai pieņemtu priekšmetu **muzeja krājumā**, tam jāatbilst noteiktiem kritērijiem:

- priekšmets atbilst muzeja misijai, ir noderīgs muzeja mērķu un uzdevumu īstenošanai
- tam piemīt zinātniska, kultūrvēsturiska, mākslinieciska vērtība
- priekšmetu būs iespējams eksponēt vai izmantot zinātniskai izpētei
- priekšmetu iespējams novietot krātuvē, nodrošinot atbilstošus glabāšanas apstākļus.

Muzeja **pamatkrājumu** papildina ar priekšmetiem, ja:

- krājumā nav analogs priekšmets;
- priekšmets labi saglabājies;
- priekšmetam piemīt informatīva vērtība;
- iespējams nodrošināt priekšmeta ilglaicīgu saglabāšanu.

Priekšmets nokļūst **palīgkrājumā**, ja:

- krājumā ir analogs priekšmets
- nav pietiekoši labi saglabājies (pēc restaurācijas varētu ievietot pamatkrājumā)
- nepietiekoši izpētīts priekšmets (pēc izpētes varētu ievietot pamatkrājumā)
- priekšmetam nevar nodrošināt ilglaicīgu saglabātību (krāsu foto, ar krāsu printeri veidoti dokumenti u. tml.)
- priekšmetu paredzēts izmantot izglītojošā darbā (ja neatbilst pamatkrājuma kritērijiem)
- tam zemāka mākslinieciskā vērtība
- izgatavots ekspozīciju, izglītojošā darba vajadzībām.

4.3. Krājuma papildināšanas metodes:

Galvenokārt muzeja krājums tiek papildināts dāvinājumu un pirkumu veidā. Dāvinājumi veido lielāko daļu no muzeja jaunieguvumiem. Ar pirkumiem regulāri tiek papildināta etnogrāfijas un sadzīves priekšmetu kolekcija. Ik gadus pirkumi papildina mākslas kolekciju. Arī lietišķās mākslas kolekcija visbiežāk tiek papildināta pirkumu veidā. Retāk muzeja krājums tiek papildināts, pieņemot priekšmetus no citas institūcijas, ekspedīcijās vai pieņemot kā novēlējumus.

5. KRĀJUMA UZSKAITE

Muzeja krājuma uzskaiti nodrošina muzeja priekšmeta iegūšanas dokumentu noformēšana līguma veidā, reģistrēšana inventāra grāmatās, klasifikācija, uzskaites kartotēku un topogrāfijas veidošana.

Krājums tiek uzskaitīts Nacionālajā muzeju krājuma kopkatalogā (NMKK). Ievadīti dati par arheoloģijas, mākslas, fotogrāfiju kolekcijām, plāksnēm. Iesākta dokumentu un iespieddarbu uzskaitē NMKK. Darbs pie datu ievades Nacionālajā muzeju kopkatalogā turpināms, ievadot sekojošas priekšmetu grupas: keramikas, sprēslīcu, dabas kolekciju, grāmatu, karogu un vimpelu (veksioloģijas), numismātikas.

Krājuma uzskaites pilnveidošanai papildināma priekšmetu topogrāfija un pilnveidojama muzeja priekšmetu uzskaites kartotēka.

6. KRĀJUMA SAGLABĀŠANA

Krājuma saglabāšanā uzdevums nodrošināt krājuma priekšmetiem nepieciešamos glabāšanas apstākļus, tā sniedzot iespēju novada ļaudīm, viesiem un nākošām paaudzēm iepazīt muzeja krājumu.

Līdz ar jaunās krājuma novietnes ieguvu 2006. gadā nodrošināta atsevišķa uzglabāšana liela izmēra krājuma priekšmetiem, mākslas kolekcijai, tekstilijām, keramikai, dabas kolekcijai.

Jaunajā krājuma novietnē uzlabojusies priekšmetu pirmapstrāde: ir izolators un telpas apstrādei. Pirms novietošanas jaunajās krājuma novietnēs ērti veicama priekšmetu izvērtēšana, tīrīšana un apstrāde pret insektiem.

Muzejā nav restauratora amats, tāpēc muzeja priekšmetu konservācija un restaurācija tiek uzticēta sertificētiem speciālistiem. Regulāri tiek turpināta gleznu kolekcijas konservācija un restaurācija, restaurējot 1–2 darbus gadā.

7. KRĀJUMA IZMANTOŠANA

Krājuma darbs – krājuma veidošana, uzskaitē un saglabāšana – vērsts uz tā izmantošanu.

Muzeja krājums tiek izmantots

- pētnieciskajā darbā
- ekspozīciju iekārtošanā
- izstāžu iekārtošanā muzejā un ārpus tā, t. sk. ceļojošo izstāžu iekārtošanā
- izglītojošajā darbā (lekcijas, pasākumi, izglītojošas programmas, konsultācijas)
- deponēšanā.

Krājums tiek izmantots, veicot pētniecisko darbu muzejā, kā rezultātā top ekspozīcijas, izstādes, publikācijas, izglītojoša darba piedāvājums. Muzeja priekšmetus izmanto arī citas institūcijas, novadpētnieki un studenti. Lai gūtu informāciju par muzeja priekšmetiem, apmeklētājiem pieejamas muzeja kartotēkas. Lai aplūkotu krājuma priekšmetu *de visu*, apmeklētāji izpilda Krājuma priekšmetu pasūtījuma veidlapu. Muzeja krājuma uzziņu materiālus un priekšmetus apmeklētāji var iepazīt bez maksas. Par atsevišķiem krājuma priekšmetu izmantošanas veidiem noteikta maksa saskaņā ar *Noteikumiem par Talsu novada muzeja maksas pakalpojumiem*.

Muzeja priekšmetu eksponēšanu ekspozīcijās un izstādēs veic, ja iespējams nodrošināt to saglabātību eksponēšanas apstākļos. Ceļojošajās izstādēs muzeja priekšmeti tieši netiek izmantoti, jo nevar garantēt to saglabātību. Muzeja krājums tiek izmantots ceļojošo izstāžu sagatavošanā.

Izglītojošajā darbā tiek izmantoti gan muzeja priekšmeti, gan to atdarinājumi. Visbiežāk krājuma priekšmeti tiek izmantoti izglītojošās programmās. Tās notiek gan muzejā, gan novada skolās un citās iestādēs. Pamatkrājuma priekšmetus izglītojošās programmās pielieto tikai vizuālai uzskatei, ar palīgkrājuma priekšmetiem un atdarinājumiem iespējams darboties arī praktiski.

Muzeja priekšmeti tiek deponēti – uz laiku izsniegti – citiem muzejiem vai institūcijām, ja iespējams nodrošināt priekšmetu drošību un saglabātību. Nereti Talsu novada muzeja deponētie priekšmeti papildina citu Latvijas muzeju izstādes (visbiežāk Kurzemes reģionā). Pārsvarā dažādām novada iestādēm tiek deponētas gleznas. Uz ilgāku laika periodu muzeja priekšmeti deponēti Dundagas novada Kubalu skolai – muzejam un Valdemārpils Meža muzejam.

8. PROBLĒMAS KRĀJUMA DARBĀ

Nepietiekošu finansu resursu dēļ darbiniekiem jāatvēr laiks projektu pieteikumu sagatavošanai, kas kavē krājuma darba veikšanu.

Centrālapkures režīma dēļ apgrūtināta krājuma priekšmetu saglabāšana – jāpieliek papildus pūles atbilstoša mikroklimata nodrošināšanā.

Telpu trūkuma dēļ dokumentu, fotogrāfiju un iespieddarbu krājums, kā arī daļa mākslas kolekcijas, zinātniskais arhīvs atrodas speciālistu darba telpās.

9. PRIORITĀTES KRĀJUMA DARBĀ

Krājuma veidošanā:

- Veicot krājuma esības pārbaudi, turpināt atlasīt bojātos, nerestaurējamus pamatkrājumam neatbilstošos priekšmetus, foto negatīvus atsavināšanai vai pārceļšanai uz palīgkrājumu

- Padomju periodu raksturojošu sadzīves un interjera priekšmetu komplektēšana
- Ē. Prokopoviča dokumentu kolekcijas apstrāde un sistematizācija, lai veiktu tās uzskaiti

Krājuma uzskaitē:

- Datu ievade Nacionālajā muzeju kopkatalogā
- Digitālo attēlu uzskaites un glabāšanas sistēmas izstrāde.

Krājuma saglabāšanā:

- Nodrošināt iespējami optimālus glabāšanas apstākļus krājuma novietnēs.

Krājuma izmantošanā:

- Regulāri (reizi trīs gados) organizēt krājuma jaunieguvumu izstādes
- Ekspozīcijās, izstādēs un izglītojošajā darbā iepazīstināt apmeklētājus ar iespējami lielāku muzeja krājuma daļu.

10. DARBĪBAS PLĀNS 2016.– 2021. GADAM¹

Nr.p.k.	Virszdevums	Aktivitātes	Rezultāts
1.	Papildināt krājumu ar novada kultūrvēsturi raksturojošām liecībām	Speciālistu darbs krājuma komplektēšanā, t. sk.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Padomju periodu aptverošu priekšmetu komplektēšana ▪ Materiālu apzināšana par novadniekiem – kultūras, zinātnes darbiniekiem (20. gs.– mūsdienas) ▪ Ē. Prokopoviča dokumentu kolekcijas apstrāde ▪ Kukaiņu kolekcijas papildināšana 	Krājums papildināts par 700 vienībām gadā
2.	Pieejama, sistematizēta informācija par muzeja priekšmetiem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jauniegūto priekšmetu uzskaitē ▪ Datorizēta krājuma uzskaitē: regulāra informācijas ievadīšana NMKK par muzeja jauniegūtajiem un iepriekš uzskaitītajiem priekšmetiem ▪ Muzeja priekšmetu esības pārbaude ▪ Foto negatīvu kartotēkas ievadīšana digitāli ▪ Digitālu fotogrāfiju arhīva veidošana 	700 inv. vienības gadā; 1000 NMKK ievadītās vienības gadā; Ik gadu veikta esības pārbaude muzeja krājuma atsevišķai daļai; 50 kartītes gadā

¹ Krājuma darba aktivitāšu plānotais finansējuma avots norādīts vidēja termiņa stratēģiskajā plānā (*Darbības un attīstības stratēģija 2016.–2021. gadam*).

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Digitālo attēlu uzskaites un glabāšanas sistēmas izstrāde 	
3.	Kvalitatīvi saglabāt Talsu novadu raksturojošo kultūras mantojumu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muzeja priekšmetu konservācijas/ restaurācijas organizēšana; ▪ Gleznu pārrāmēšana ▪ Ikgadēja krājuma esības pārbaude ▪ Aprīkojuma iegāde krājuma saglabāšanas apstākļu uzlabošanai: <ul style="list-style-type: none"> • atstarojošas plēves glabātuvju logiem; • ierīces klimata regulēšanai ekspozīciju telpās; ▪ Inventāra iegāde krājuma priekšmetu izvietošanai <ul style="list-style-type: none"> • metāla skapis numismātikas kolekcijas glabāšanai; • rasējumu skapis; • kolekciju skapji dabas kolekcijai (ieži u. c.) 	<p>1–2 konservētas/ restaurētas vien. gadā; 5 pārrāmētas gleznas; 500 krājuma vien. veikta esības pārbaude</p> <p>7 logi nodrošināti ar atstarojošām plēvēm; Iegādātas 4 ierīces klimata regulēšanai; 4 skapji krājuma priekšmetu uzglabāšanai</p>

11. PAREDZAMIE KRĀJUMA DARBA REZULTĀTI

- Muzeja krājums – daudzveidīgāks, vispusīgi raksturojot novada kultūras mantojumu
- Muzeja darbiniekiem un klientiem ērti lietojama informācija par muzeja krājumu
- Nepieļauta muzeja priekšmetu saglabātības pakāpes pasliktināšanās, nodrošinot to izmantošanu eksponēšanai, pētnieciskam, izglītojošam darbam.

Domes priekšsēdētājs

A. Lācarus